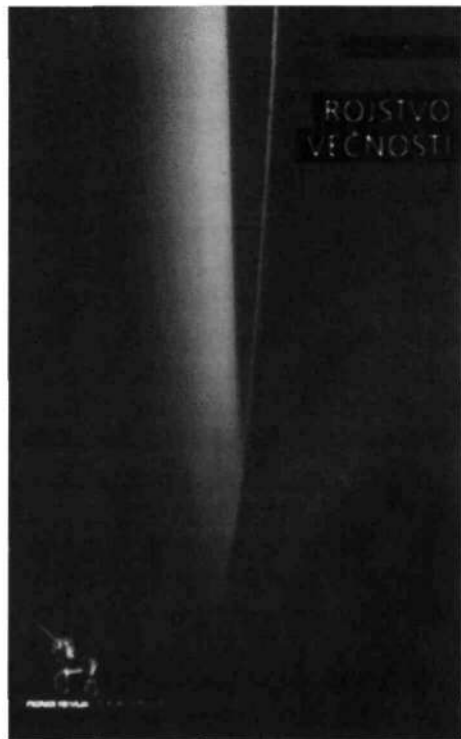

O novih knjigah pišejo Ivo Svetina, Lucija Stepančič in Meta Kušar

Hip v drobu večnosti

Rade Krstič: *Rojstvo večnosti*, Nova revija, Ljubljana, 1999

Ko Rade Krstič v pesmi *Žalost* (prvi od dveh z enakim naslovom) zapiše: *«Moje poslanstvo je dovršeno. Povedal sem, kar sem imel povedati»*, se s to svojo izjavo ne odpoveduje pesništvu in v svojem devetintridesetem letu ne stopa na pot, po kateri je odšel, četudi veliko mlajši, Arthur Rimbaud, ampak svojo najnovejšo, šesto po vrsti, pesniško knjigo *Rojstvo večnosti* postavi na prav posebno in

izpostavljeno oziroma izbrano mesto. Z omenjeno izjavo (dvostišjem) hoče in želi svojo poezijo umestiti v neki prav poseben in izbran trenutek svojega življenja, svojega pesnjenja in ne nazadnje v trenutek celotnega Stvarstva (neba in zemlje), ki se mu reče *«rojstvo večnosti»*. Tako lahko razbirmo Krstičeve nove pesmi kot pesnikovo prisostvovanje nečemu tako *«epohalnemu»*, tako prvinskemu, tako izvirnemu, kot je rojstvo časa, ki nima konca (morda celo začetka ne?!) in se mu prav zaradi tega reče večnost, ali z drugo besedo, ki jo Krstič kar nekajkrat uporabi, *«neminljivost»*. Zato tudi ni slučaj, da si je pesnik za moto svoje nove knjige izbral verze Nika Grafenauerja, ki se skušajo z izbrano, vzvišeno govorico poezije približati času (kot tisti kategoriji, za katero res ne vemo, ali je neka absolutna kategorija, ki bi bila tudi, če nas ne bi bilo, ali pa je le plod dogovora, konvencije, s katero je človeško bitje skušalo odgnati od sebe grozo raztemeljenega Stvarstva in svojega bivanja v njem?!); verze, ki se glase:

*«Zmerajšnji končni čas,
neizrekljiv, trenutek za trenutkom
traja, zložen v pesem.»*

Čas in pesem sta v teh verzih *«ključni»* besedi; temeljna pojma, ki ju Krstič v *Rojstvu večnosti* nenehno preizkuša in meri njun *«odnos»*: ker čas je, ki rodi pesem oziroma je pesem otrok časa. Ali s Heraklitovimi besedami.

»Čas je otrok na prestolu, ki se s kamenčki igra«, torej je čas otrok, ki sede na prestol in postane Vladar. Vrhovni zakon.

Nikakor ni nepomenljivo, da je Krstič v svoji knjigi kar dve pesmi naslovil z *Žalost*, saj s tem to »najgloblje čustvo med živimi« (kot jo poimenuje) izpostavi kot tisto stanje duha (srca, duše), ki človeško bitje kar najbolj približa samemu temelju dogajanja sveta, ki se odvija v odsotnosti nekega višjega, absolutnega načela, ki mu lahko rečemo tudi bog. Ta žalost, ta »dragocena izkušnja« se rojeva iz spoznanja, da pesniku »primanjkuje veliko topline in ljubezni«. In kakšno je razmerje med žalostjo in časom, ki »sodeluje« pri rojstvu pesmi, ki je hkrati tudi »rojstvo večnosti«?

Za duhovno podobo Krstičeve poezije bi lahko rekli, da izhaja iz presežanja t. i. metafizičnega nihilizma, ki je ena od temeljnih potez (post)moderne poezije, s tem pa se vpisuje v tisto duhovno območje, za katerega je značilno še neko drugo spoznanje, in sicer tisto o koncu ničejanske utopije o čezčloveku, ki bo z voljo do moči stopil na mesto (mrtvega) boga. Kajti krhkost, ranljivost in celo nežnost človeškega bitja, ki v Radetu Krstiču snuje verze, so tako izpostavljene, da celo verzi (ki bi jih v nekem drugem kontekstu lahko razumeli celo kot plod sentimentalnosti oziroma razčustvovanosti) govore o pristni, avtentični bolečini, trpljenju in žalosti, ki kot strupeni cvetovi vzhajajo na pesnikovi duši, ko je priča rojstva večnosti, katere sam ne bo nikdar deležen.

Rojstvo večnosti je rojstvo dneva, ki bo dan pesnikove smrti. In od tod

tudi apodiktične izjave/dvostišja iz pesmi *Žalost*, ki govori o tem, da je pesnikovo »poslanstvo« (ne delo!) »dovršeno«. Slediti skrivnostnemu toku, ki ni ne reka ne veter, ki ni ne dih ne valovanje oceana, a je vse to, je vse in hkrati nič – ker čas je heraklitovski otrok, večni otrok, nikdar starec, vedno Vladar (sedeč na prestolu), nikoli suženj –, slediti temu najglobljemu in najbolj vzvišenemu dogajanju Stvarstva, je strašna groza in bolečina, ki si najdeta dom v pesnikovi duši. In duša mora, mora spregovoriti. Mora si poiskati besed, ki bodo prestol, na katerem bo sedel z bolečino in trpljenjem preizkušani duh – Vladar.

In tik preden se rodi, preden se oglasi beseda, nastopi tišina, ki »zgrabi« pesnika in ga »nikdar ne izpusti iz rok«. A to je samo, hip preden napoči večnost, preden se rodi večnost in se z njo »z neba« usuje »plaz nikoli dokončanih besed« (*Tišina*).

Krstičeva poezija nam zastavlja zanimivo vprašanje, in sicer: kakšno funkcijo ima beseda (pesem) v času, ki ne prepozna več metafizičnih kategorij; v času, ki se je že oddaljil od modernizma in se že (zdavnaj) prekucnil v t. i. postmodernizem in za katerega ne morejo več veljati tisti prepoznavni atributi, ki jih je literarna veda pripisovala t. i. »modernejši liriki« in ki jih je Janko Kos (*Moderna slovenska lirika*, Kondor, 1995) opisal takole: »Gre za napor modernega lirskega pesništva, da bi onstran razumske domumljivega sveta, njegove empirične resničnosti in nanjo pripetega Jaza zgradil poseben, pesniško avtonomen svet čiste duhovne intuicije, estetskega

privida ali ironične igre, ki je sama sebi zadostna, zato pa – če že ne popolna zmaga nad tujostjo nihilističnega svet, pa vsaj odrešilno zavetje pred njegovo nevarno izgubljenostjo.«

Ne moti se nesporna avtoriteta slovenske literarne vede, ko poskuša kar najbolj sintetično opisati temeljne značilnosti sodobne (moderne, postmoderne) lirike. Saj nas tudi branje Krstičevih pesmi vodi v podpodje temeljnih problemov sodobne poezije, še zlasti pa problema, na katerega opozori tudi Brane Senegačnik, pisec spremne besede h Krstičevi pesniški knjigi, in ki se mu reče odnos med »empirično resničnostjo« in pesniškim svetom, ki se spočne v hipu, ko se rojeva večnost – ko se nebo in zemlja znova združita; saj čas se je začel šteti s prvim jutrom, s koncem prve noči, tedaj, ko se je nebo prvič ločilo od zemlje (glej sumerski ep o stvarjenju sveta *Enuma eliš*, 1500 pr. n. š.).

Pri Radetu Krstiču – kot pri malokaterem slovenskem pesniku – je »empirična resničnost« tako sublimno prelit, »prevedena« v verze, da – tako je prepričan tudi Senegačnik – »nobeni autobiografski ocvirki ne bi mogli povedati resničnejše zgodbe o njem (Radetu Krstiču), kot jo pripovedujejo njegovi stibi«. Ta »zaresnost« Krstičeve poezije, ki je v štirinajstih letih (od prve zbirke *Vremesar*, 1986) nenavadno naglo zorela, je morda vendarle posledica ali plod tistega hipa (tik preden nastopi večnost), ko se bo tišina končala in se bo z neba »usul plaz nikoli dokončanih besed«. Kajti – tako nas uči Krstičeva poezija – pesnik kljub svoji želji in žeji po večnosti, živi samo v hipu

in od hipa, ko se mu zazdi, da je njegovo »poslanstvo« dokončano, kar pomeni, da je izdelal, dokončal tudi besede svoje pesmi. Ker je edini spočenjevalec časa, edini roditelj hipa, ki se bo nekoč – kakor metulj iz bube – izvil iz žalosti, bolečine in trpljenja in postal večnost.

Vsa kardinalna znamenja moderne sveta/časa in poezije, ki jo je ta svet/čas spočel – kot na primer avtonomija poezije, nihilizem in izgubljenost (po Janku Kosu) –, se pri Radetu Krstiču skristalizirajo v čiste in nežne solze, ki zarišejo skelečo sled prek pesnikovega obraza in duše. Tedaj pa tudi nož zareže čez obličje sveta, na katerega znova in znova *naletava nič* (*Preskok*). Krstičeva poezija je eden tistih redkih glasov, ki se še zmorejo z vsem svojim bitjem – s telesom in dušo – postaviti po robu naletavajočemu nič, ki hoče zamesti svet. Glasov, ki odzvanjajo kot srce v tišini, kot hip v drobu večnosti.

Ivo Svetina

Vzglavniki zemlje in neba